

כמעט המאהב השירי של גולדה

*דן מירון והמבקרת שלמדה פרק

בפרשת אנאליות ואוראליות * קינאת

הנשיא * הרופא הצמוד ליורם ברונובסקי

רוח עיוועים מורה מביאה בעת האחרונה חרונים צעירים, לשוט בסירות המלל שלהם מעל לגלי האקטואליה. חרון **אברהם בלכין**, הפגיו בחרוזיו את קוראי המוספים לספרות אחרי טבח כביש החוף, ופתח אופנה חדשה בישראל. חרון נוסף שאימץ לעצמו דרך זו, הוא **דניאל כוהן-שגיא**, שפירסם תחת הכותרת כימעת כמו על אשה אהובה, חריוה המוקדשת ל**גולדה מאיר**, שבה כתב בין השאר: "רציתי לכתוב עלייך / כימעת כמו על אשה אהובה / ולא יכולתי / ואמרו לי שגם מלכים מתים / ושאלתי האומנם...". על מהות קשריו עם ראשיה הממשלה המנוחה, לא כתב כוהן-שגיא בחרוזיו, אך דיפדוף במדור זה מגלה, שלפני כשנתיים פירסם "הנ"ל" בחוברת, את ביכורי חרונותו, והגב' מאיר, הייתה אירחית-כבוד בערב, שערך לרגל הוצאתו, באחת מהגלריות התל-אביביות. הגיב על שיר זה, אחד מהבולטים שבמשוררי ישראל: "כנראה שהדניאל הזה היה בגוב האריות, והוא נשמע כימעת כמו המאהב השירי של גולדה".

על רשימתו של פרופ' דן מירון מצב הסיפור: מעין שיחת-סיכום כתבה, מבקרת הסיפור **נילי כרמל (פלומין)** רשימה מתפלמסת בהערכתו הבהירות של מירון, והאשימה אותו בין השאר על שאינו מבקש "מחילה על עירוב התחומים שבין אנאליות לאוראליות...". בדברי תגובתו, קטל מירון בציניות את טיעוניה של זו, והאשים את סיגנון כתיבתו בכך "שהתארכה והתנסי תה בעיברית שבחית מן האופנה שלפני האחרונה...". כאן דווקא מתמוזגים התוכן והצורה כפי שלימדנו מורי הסיפור של הגימנסיה. מצד אחד, חמיקה מהתמודדות ישירה ואמיתית עם הדברים שנאמרו בי מאמרי, במסווה הטענה של ריב, עם הצור רה ולא עם התוכן. מצד שני, שפע חגיגוני סיגנון והעוויות של מהגונות ו.בסדריות, ההתקפה על עיקר דברי נע-שית כבדד-אגב, בלא הידרשות אמיתית אליה וללא רציפות הגיונית... ובאשר לעניין האנאלי והאוראלי, ממשיך פרופ' מירון: "אך לכותבת יש פנאי וישוב-הדעת להרמינו לא רק על כך, שהיא בקיאה בפירוקי אבות, אלא גם על כך, שלמדה פרק בפרשת אנאליות ואוראליות, ובתוך כל אלה סבורה הגב' כרמל (פלומין) שהיא עוסקת, באמנות ובסיפורות, משמע תרבות...".

כאשר אירח נשיא-המדינה, **יצחק נבון**, את הבלשן ד"ר **ראובן סיוון**, וקבל מידו את סיפרו החדש, "החלום ושברו" (העולם הזה 2154), נטל הנשיא את הבלשן בורועו, ואמר לו: "אני מקנא בך על כך שאתה יכול לשבת ולעסוק בדברים שכלאלה, ולפרסם ספרים שכלאלה...". בכינוס שנערך במלון תדמור בהרצליה, בהשתתפות ח"כ **יצחק רבין**, פרופ' **שלמה אבינרי**, העיתונאי **מיכאל כר-זוהר** ואחרים, שלל האחרון את האפשרות להילופי-תרבות בין ישראל למצריים ביולול, ואמר בין השאר: "בכל מצריים ישנו סופר אחד ושמו **נגיב מחפוז**, שכל העיתונים הישראליים כותבים עליו...". כאשר התפרץ אחד מהנוכחים, ושאל: כיצד אתה יכול לומר דבר כזה, כאשר חצי המדינה רואה מדי יום שיש סרט מצרי בטלוויזיה הישראלית, ומאזנה לשידור **אום כלת'ום**... תגובתו של כר-זוהר היתה: "אם לתרבות כזאת אתה מתכוון, אז בבקשה...". והקלה התמוגג מעונג, מקביעותיו של כר-זוהר: "להישג חסרת-קדים הגיע עורכו של המוסף לסיפורות בהארץ **יורם ברונובסקי**, שחנך את המוסף בעריכתו, בפירסום יומן לונדון שלו, במהלכו הביא פרטים סיפורתיים מרתקים, אודות הקשר בינו לבין רופאו בלונדון, שלא היה אלא ד"ר **יהודה נאמן**, המוכר בכינוי **ג'אן**, כפי שהוא מופיע ביומניו של ברונובסקי...". במקר חדש בקהילית מבקריה-התיאטרון בארץ, אינו אלא הרמטכ"ל, **רב-אלוף רפאל איתן**, שאמר על ההצגה המושבה שבכיוצ תיאטרון צה"ל (!): "זוהי הצגה ציונית מהמעלה הראשונה..."

את פניו הגרומות, נטל את פטישיה-האוויר הכבד, כרך עצמו בחבל שהיה קשור אל מוש עציס ואתן בראש הפלע, ויחד למשה לקרוע חורים בשביל הפיצוץ...". כעבור שניות ספורות של דיפדוף, הורה הנער באצבעו על שירה של נקמי שמר הטיול הגדול, המתארת את מולדת במי-לים: "בצל תאנע ענפה / חיכה לנו בדואי זקן / חכם ומסכן...". עשינו לו תיכף כיסא-שכת / אפינו לו פיתה חמה אחת / וככה המשכנו ללכת / עם כל ידידנו כולם / ובדואי זקן / חכם ומיס כן...". שיר נוסף בחרוזים, פרי אפרים תלמי, המופיע תחת הכותרת עיר קמה ב-ערד מסתיים במילים, שעוררו את תשור מת לבו של התלמיד: "לא עוד מאהל שחור, / לא עוד מרחב ודור, / חורר עואר, חורר! / / חורר ופוכ, עואר, חישה מן האבר / עיר קמה בערד!".

מיקראת-לימוד שכזאת, הרצופה בדלות ביטוי מדהימה בנושא המולדת ובלמידות, הם מענייני של הציבור הרחב. כאשר מטממים ילדים בדימויים שדופים של מולדת, תוך כדי ניצול הפסולת המילולית שנתכתה בעיברית בנושא זה, תוך

על-מנת להכניס את הקורא לאווירה החינוכית של אותה מיקראה, מן הראוי לפתוח בציטוט משיר של בנימין טנא, המבהיר ש, מולדת היא ריח חציר ופר-חיים...". ניסוח שכל קשר בינו לבין המצי-אות העכשווית הינו מיקרי בהחלט. אלא שמיקריות זו מאפינת את כל שאר מר-כיבי המיקראה האמורה. שיר-מולדת נור-סך, המדגיש בפני התלמידים את העומק החינוכי הצפון במושג מולדת הוא שיר מאת אפרים תלמי, תחת הכותרת מה זאת מולדת ותוכנו הוא (תוך קיצורים) כדלקמן: "סכא! - פנו אלי נכדי / אמור לנו, סכא, שמענו בקול ישראל, / כי יצאנו להגן על המולדת. מה זאת מולדת? רגע קט / סכא עמד מהורהר /

אנתולוגיה מסממת

הנגב שלנו

מאת: מיכאל רשא

הנגב שלנו צהצהב-אפךפר, הנגב שלנו סלעים ועפר, הקיץ בנגב ארך, כה ארך, ושמש איכלת ערף והרף...

אך ידים טובות פה אורגות ליל ניום מרבד ירקרק למדבר הערם, ושטיח הרק גדל ופושט, בדשא ושיח הגוף מקשט.

שוטף נד-אבק כסך משתולל, דוהר וסובב, בקיחול מתחולל, עד פוגע בחרש ירק, רעץ - מתנפץ עמוד-חול וחולף כעץ...

והולכים ורבים האים הירקים, ונושאים אילנית ראשיהם לשחקים, סכת-צל רחומה לרגלם פרושה וסביב התבואה שבלים עמוקה.

הנגב שלנו לא יהי כמדבר, הנגב שלנו - כרמים ושדות-בר! כי אורגות הדים מרבד-הבקרקה לארץ ועם העלות ארוכה!

ולכפוף אמר: יש להגן מפני צרות ופני-עים, / ומפני אנשים רעים, / שהרימי ראש / ויוציא מילחמה / ויוציא לכ-ברש / את האדמה / ולעשות כל רע - / הנה מפני מי ומפני מה / יש להגן! / / נלחצו אלי / נכדי / כרוך ובתום, / תלו בי מבטחן / ואמרו, כן, כן, / כרוך כשמש, כיום: / על המולדת צריך להגן! מתוך המיבחר הממחיש את הערך מולדת במיקראה האמורה, מסתבר שמולדת היא עניין של ריח, כפי שעולה גם משירו של לוי בן-אמית, שדוט שבעמק: "שדות שבעמק / קדמוני הלילה / בריח הזבל, / נחתו חציר..." אותו לוי בן-אמית, תורם ממד ריחני נוסף במיקראה זו, בשירו בקבוצה, שבמהלכו זוכה ריח המולדת גם לממד גשמי: "ביום אני גורף את גללי הזבל / מתחת רגל הפרה בדיר...". כותב שורות אלה, ביקש מבן-ידידיו לקרוא ברגיעה את המדור אדם ונוף במולדת במלואו. אחרי שהשלים זה את קריאת המדור כולו, נשאל התלמיד: "ארץ-ישר-אל, המולדת של איוה עם היא?" היסס הנער לרגע, ואחר עלה בבירור "הערבים!". כאשר הוא נשאל מדוע, דיפדף, ובמדור הפרוזה, מצא את סיפורו של אהרון מגד תחום בדרך לסדום * וציטט: "פולימאן, בחור דרוזי שגופו כארו ושםם כביר מקשט

* מגד כתב סיפור זה, בראשית שנות ה-60, כאשר רחם את עטו בשירות בניין הארץ, וחייב סיפורים המזכירים ברוחם ובסיגנונם, סיפורים דומים שניכתבו ב-בית-המועצות באותה תקופה.

נים של תהליך ההסתלקות מן העולם, ברגישות, תוך תיאורה ופירוקה לגורמים, של המערכת התיקשורית המקיפה את הי-נוטה למות. הספר רצוף בהדגמות של נוסח-דיבור ומחשבה, הליכי אטימה והי-פתחות בין חולים לבין הסובבים אותם, ובעיקר, את חשיבות תפקיד השיחה בי-מהלך ההתגברות של הנוטה למות על-מכאוביו.

מתוך הספר עולה תיאור הצגת יכולתם של החולים חשוכי-המראה, להתמודד במי-שורים ובמישקעים הנפשיים שמחלתם מעורבת בהם. גם לא נפקד תיאור שלבי קריאת האתגר על המחלה, ולאחריו ההי-למה עם עובדת ההסתלקות העתידה מן העולם. אחד משלביה-בניניים שאותם מעלה המחברת, הוא שלב התיקוה, שלב הצי-פיה של החולה לנס, שיבוא ויגאל אותו ממחלתו.

בפרק מיספחתו של החולה עוסקת אלי-זבט קובלר-רוס במערכת השינויים, ש-מביאה מחלת אחד מבני-המשפחה בסיד-רי התא-המישפחתי, תוך תיאור המערכת התיקשורית בינו לבין קרוביו, תיאור התמודדות המישפחה עם המחלה הממארת, ובעקבותיו תהליך ההגלדה העובר על בני התא-המישפחתי אחרי מות אחד ממרכי-ביו, הינו פרק, הראוי להילמד בבתי-הספר, פרק מהמם נוסף, המצוי בספר, מביא סידרת-ראיונות עם חולים חשוכי-מראה, ה-מעלים זעיר מעולמם, ראיונות אלה הם מיסמך, שאין בכוחה של כל ספרות בדוי-יה למצות, באופן יסיר, אליוזבט קובלר-רוס ממצה את נושא סיפורה, בפרק הסיום, במילים: "אלה שיש להם הכוח והרצון לשבת ליד הגופס ברממה שמעבר למי-לים, יווכחו שהרגע הזה איננו מפחיד ואי-ננו מכאיב, אלא זוהי דעיכה שקטה של פעילות הגוף. כשאנחנו מתכוונים בנסיפה שקטה של אדם, אנחנו נזכרים בכוכבים נוספים: אחת מאותן מיליון נקודות אור בשמים העצומים, שמתלקחת לרגע ונע-למת לנצח. ישיבה ליד אדם גופס עשויה לעזור לנו להכיר במיגבלותנו ככני-חלום...". תרגומה של כרמית גיא, הוא קריא, ברור וקולח, תוך שהיא מצליחה לשמור בו, על הממד האנושי של הלשון, בנושא כאוב זה.

שטיפת מוח

שעור מולדת

מולדת: 1. מקום שאדם נולד בו, מכורה: "מולתי ארץ כנען" (פיומין). ארץ-ישראל היא מולדת האומה העיברית. פלוגי נילחם למען מולדתו. "לך לך מאר-צך וממלדתך ומבית אביך" (בראשית יב א). 2. מקום גידולו הטבעי והמקורו של צמח או בעלי-חיים: הצבר מולדתו מכסיקו. האבקה-מפוסט מולדתו אוסטרליה. איזור הקוסם הצפוני הוא מולדתו של הדוב הלבן. 3. בני המרשפחה, קרובי ה-מיוני נילחם למען מולדתו. "לך לך מאר-צך וממלדתך ומבית אביך" (בראשית יב א). 4. ילד נולד: "בית אביך מולדת אביך" (ויקרא יח א). - (מולדת - מולדת, מולדת, מולדות -) מתוך מלון אבר-שושן.

מסתבר שמחזורי הגדרות זה של הערך: מולדת, אינו מוסכם על מחברי סיפריה-לי-מוד עבור משרד החינוך והתרבות. לפני כמה שבועות, בא לביתו של כור-חב שמואל אלה, בן של אחד מידידיו הלו-מד בכיתה ו', וביקש ממנו לבאר שיר מולדת המופיע בספר-הלימוד הרישמי שלו. השיר הנגב שלנו, מאת מיכאל רשא (ראה: אנתולוגיה מסממת) המופיע בספר-הלימוד הנ"ל, בלתי אפשרי היה לבאר, לא בכלים המקובלים בביאור שירה, ולא בניגוד לשוני, או בכל אופן אחר. כותב שורות אלה, שבתו עשויה תוך שנים אחדות לבוא אליו בשאלה דומה, בדבר השיר האמור, דיפדף מלא חרדה בי-מיקראה האמורה, והבחין לתהומות, שי-השיר הנ"ל מופיע במדור המכונה אדם ונוף במולדת, מדור המהווה אנתולוגיה פטרוטית של שירים וקטעי פרוזה, שי-מסרתם האחת והיחידה, היא, לעניות דעי-תו, לסמטם ולשטוף מוחותיהם של תלמידי-בית-רבן.

* מיקראות ישראל חדשות ו, מאת נתן פרסקי, הוצאת מסדה 1977 (תשל"ח), 520 עמודים (כריכה רכה).